

PUNAISTA JA VALKOISTA

Hevosen vasemmassa lavassa ammotti suuri repaleinen haava, josta pulppusi verta. Näytti siltä kuin hevonen nukkuisi, mutta holtiton pärinä paljasti, että se oli kovissa kivuissa.

Hevosen alle syntynyt verinen lammikko näytti punaiselta joulumatolta, jonka pinnalla pienet olkitupsut ja jäätyneet puolukanvarvut tanssivat. Maa oli lakannut tärähtelemästä ja savu häilyi harmaana vaippana maiseman yllä. Ilmassa haisi pelko, kuolema ja kitkerä katku.

“Voi perkeleen perkele! Mikseivät hevoset ole suojaassa?”. Valkoiseen lumipukuun sonnustautunut vänrikki karjui voimiensa kyllyydestä kolmelle sotamiehelle, jotka olivat ilmaiskun voimasta yhtä shokissa kuin sirpaleen lapaansa saanut hevonen. *“Nyt tarkistatte joka ikisen ja ammutte ne jotka eivät seiso omilla jaloillaan. Loput korsuun välittömästi. Ja ihan ensimmäisenä etsitte tuon saatanallista huutoa pitävän elukan ja lasautatte kuulan kalloon. Eihän täällä kuule edes omia ajatuksiaan!”* Raivoavan vänrikin komennon jäädessä kaikumaan harmaaseen säähän lähti yksi sotilaista rivakoin askelin kohti tallin takaa kuuluvaa kammottavaa hevosen hätähuutoa. Hetken kuluttua kuului kaksi napakkaa laukausta. Tuli hiljaista, vain kaukaisuudessa papattava konekivääri jatkoi irvokasta lauluaan.

Sotahevosista huolehtiva eläinlääkäri oli kiinnittänyt huomionsa jo pitkään kärryhevosena olleeseen suomenhevoseen. Se erottui muista hevosista järkälemäisen kokonsa vuoksi.

“Näin hieno eläin täällä sodan pilattavana”, mies ajatteli tutkien ompelemiaan haavoja sen lavassa. Yli viisisataakiloinen suomenhevosjätti oli ollut komea näky ennen sotaan joutumista. Se oli ollut kotiutettavien hevosten listalla jo pitkään, mutta jatkosodan alkaessa sitä ei ollutkaan lähetetty kotimatalle vaan se oli joutunut jatkamaan sotapalvelustaan.

Hevosista oli valtava pula sodankäynnissä, mutta tässä vaiheessa sotaa ei ollut enää varaa valikoida vain parhaimpia hevosia eturintamalle. Raskaat kuukaudet olivat jättäneet jälkensä niin hevosiin kuin miehiinkin. Ravintoa oli tarjolla vain murto-osa päivittäisistä tarpeista.

Väliaikaisen sairastallin kaikki potilaat olivat heikossa kunnossa: turkit olivat kiillottomia ja kylkiluut saattoi laskea laihtuneiden hevosten kyljistä. Hevoset jyrksivät nälissään läheisten puiden rungoista kaiken mitä hampaillaan irti saivat ja ne yrittivät löytää lumen seasta edes sammalta syödäkseen. Eläinlääkäri oli valvonut vuorokausia hoitaen haavoittuneita hevosia pervitiinin voimalla. Hän oli leikannut, ommellut ja lääkinnyt hevosia sidontapaikassa sitä mukaa kun joku loukkaantuneista saatiin taistelukentältä puolikuolleena väliaikaiselle sidontapaikalle. Hän oli anonut komppanian johdolta, että huonokuntoisimmat hevoset

siirrettäisiin kenttähevossairaalaan, mutta asiaa ei edes harkittu nykyisen leirin hankalan sijainnin vuoksi. Aamupäivällä oli kuollut kaksi hevosta ja äskettäinen ilmaisku vei toiset kaksi. Raadoista oli päästetty veret, ja joku sotamiehistä oli nylkenyt yhden niistä. Jos hevosten ruokatilanne oli ollut jo pitkään heikkoa, sen parempi tilanne ei ollut miehilläkään. Kenttäkeittiö oli ottanut tuoreen hevosenlihan ilolla vastaan. Sotilaiden muonituksesta vastaava oli saanut paleltuneiden perunoiden ja säilykkeiden lisäksi vihdoinkin kunnan lihaa tarjottavaksi nälkäisille korpisotureille. Joillekin hevosenlihavellin ryystäminen oli kuitenkin ylivoimaista, sillä ajatus uskollisesta ja tärkeästä työkaverista ruokapakissa oli yksinkertaisesti liikaa.

Iso hevonen oli siirretty haavan hoidon jälkeen kahden muun loukkaantuneen kanssa osittain maahan kaivettuun kapeaan hevorskorsuun, joka oli maastoutettu vaalealla pressulla ja kuusenhavuilla. Nyt tuhoisan ilmaiskun jälkeen hevosten oli siedettävä ahtaassa tilassa kipujensa lisäksi myös toisiaan. Asiaa ei auttanut yhtään sekään, että kipulääkkeet ja rauhoittavat olivat vähissä ja niitä oli jouduttu säännöstelemään. Lapaan haavoittuneen hevosen saama lääkeannos ompelun ajaksi oli ollut aivan riittämätön sen kokoon nähden. Se puri ja potki ja teki kaikkensa, että kukaan ei olisi päässyt koskemaan sen vuotavaan, sietämättömän kipeään haavaan. Lopulta vaukko hevonen jouduttiin siirtämään pakkopilttuuseen, missä se ei voinut liikkua yhtään. Tapahtumista oli jälkiseurauksensa: kun hevonen näki valkoiseen lumipukuun pukeutuneen hahmon, se alkoi panikoida välittömästi.

Hevonen oli ollut Kannaksella asuneen evakkoperheen ja se oli hevosottolain perusteella jouduttu luovuttamaan loppukesästä Suomen armeijan palvelukseen. Kaiken kaikkiaan sen kotikylästä oli viety kymmenen työkykyistä -ja kuntoista hevosta. Jokaisen hevosen sotaretkeä varten niiden mukaan oli laitettu muonavarastoksi vähintään viisikymmentä kiloa kauroja ja sata kiloa heiniä. Lisäksi ennen rintamalle siirtämistä niille oli leikattu lonkkakyhmyä ja peräkannikan keskivälille karvoihin parinkymmenen sentin pituinen ja sentin paksuinen viiva, jonka yläpuolelle oli merkattu hevosottoalueen tunnus ja alapuolelle hevosen järjestysnumero. Näiden tunnusmerkkien perusteella ne pystyttäisiin aikanaan palauttamaan takaisin omistajilleen. Nyt ison hevosen merkinnät olivat rispaantuneet ja kuluneet miltei kokonaan pois takkuisesta talvikarvasta. Lisäksi täit olivat saaneet aikaan viheliäisen kutinan, jonka johdosta hevonen oli hangannut takapänsä ja kyljet niin pahasti ruvelle, että ihoon oli tullut kutiava tulehdus. Täiepidemia oli laaja ja se koski niin hevosia

kuin sotilaitakin. Hevosten lääkintäpaikalle oli edellispäivänä rakennettu alkeellinen laatikkomainen rakennelma, jota kutsuttiin täisaunaksi. Kyseessä ei ollut perinteinen sauna, sillä siitä puuttui kokonaan saunan lempeä lämpö. Saunan lähellä poltettiin rikkikaasua ja sitä päästettiin hormia pitkin saunan puolelle. Rakennelman toisessa päässä oli tiiviskauluksinen aukko, jonka ulkopuolelle jätettiin hevosen pää, koska rikkikaasua ei saanut mennä hengitysteihin eikä silmiin. Päivän aikana oli tarkoitus saunottaa leirin kaikki hevoset, niin terveet, sairaat kuin haavoittuneetkin. Toimenpide ei yhtään rauhoittanut hevosen mieltä. Se teki kaikkensa, ettei se olisi päätynyt ahtaaseen koppiin, sillä pakkopilttuu oli traumatisoinut sitä jo ihan riittävästi. Tarvittiin viisi miestä ja pari napakkaa piiskan iskuja, kunnes se lopulta jälleen alistui ihmisen tahtoon. Eläinlääkärinä säählitti hevonen ja sille aiheutettu tarpeeton kipu. Hevonen oli kuullut jonkun ohi kävelleen sotilaan tokaiseen, että täisaunasta voisi tehdä lihapalvaamon, sillä savustettu hevosenliha kyllä maistuisi mieluummin kuin soppakeittiön tarjoama laiha perunakeitto. Hevosten aika tiimalasissa oli valumassa loppuun.

Eläinlääkintämiehet tekivät kaikkensa hevosten olojen parantamiseksi, sillä hevosia oli saatavat takaisin rintamalle kantamaan ammuksia ja tarvikkeita niin pian kuin mahdollista. Olosuhteet kuitenkin muuttuivat äkisti, sillä kesken täisaunotuksen ilmoille kajahti vaativa komennus. *“Huomenaamulla tämä leiri puretaan ja sen jälkeen komppania siirtyy kahdeksan kilometrin päässä olevaan kakkosleiriin. Tarkistakaa aamulla kaikki hevoset ja ammutte ne jotka eivät ole palveluskuntoisia!”*, käskytti aamupäivällä jo kertaalleen ampumistuomioita jaellut vänrikki. *“Voihan nyt saatana!”* livahti eläinlääkärin hampaiden välistä.

Komppanialla ei ollut varaa menettää enää yhtään hevosta, ja eläinlääkintähuolto oli tehnyt vuorokausia töitä putkeen näiden eläinten auttamiseksi ja saamiseksi palveluskuntoon.

Tässäkö palkka kaikesta vaivasta?

Uusi lumi oli peitelty edellispäivän ilmaiskun karut jäljet ja lumikiteet kimmelsivät lumen pinnalla kuin pienet timantit. Hevonen askelsi verkkaisesti miehen perässä. Rikkikaasun katkuisen saunotuksen jäljiltä hevosen silmät vuotivat edelleen, eikä kirkas auringonpaiste helpottanut sen tilannetta. Hevonen hengitti raikasta pakkasilmaa keuhkoihinsa välittämättä siitä, että lavan haava oli yhä kipeä. Eläinlääkäri ja heikossa kunnossa oleva laiha suomenhevonen olivat surkea näky vasten puhtaanvalkoista lumikenttää. He olivat edenneet

matkallaan jo useamman tunnin ja päässeet kauemmaksi paikasta, josta sotilaat olivat aamuvarhaisella lähteneet sotakalustoineen ja hevospoloineen uuteen asemapaikkaan. Ainoat todisteet leiripaikasta olivat enää vain kuoleman kangistamat ammutut hevoset, mutta sitä eivät mies eikä hevonen olleet enää todistamassa. Alkuyön hiljaisina tunteina eläinlääkäri oli käynyt antamassa hevoselle ylimääräisen kaura-annoksen vähistä kauravarastoista ja lisännyt kasan heiniä sen eteen. Outo ruokinta-aika oli saanut muut hevoset liikehtimään levottomasti, mutta eläinlääkäri oli vakuutellut vartiossa oleville sotamiehille kaiken olevan kunnossa. Mies oli kerännyt kaikki jäljellä olevat kloroformiannokset lääkevarastosta ja muutaman injektioneulan. Hän hiipi pimeyden turvin hevosten luokse ja pisti jokaiselle heikoimmassa kunnossa olevalle tymäkät annokset rauhoittavaa lääkettä suoraan kaulasuoneen. Nyt pitkään kärsineet hevoset saivat edes pienen hetken kivutonta lepoa ja rauhaa ennen kuin aamulla suoritettava kuolemantuomio pantaisiin käytäntöön. Ainoastaan lapaan haavoitunut hevonen jäi ilman annostaan. Se tuskin havaitsi lähellä hääräävää eläinlääkärinä, sillä sen huomio oli ylimääräisen ruoka-annoksen ympärillä. Jo se, että mies oli ruokkinut sen kylläiseksi poikkeukselliseen aikaan, oli sille merkki siitä, että jotain merkityksellistä oli tapahtumassa.

Kevät oli tullut salakavalasti aivan kuten pari päivää aiemmin tullut ilmaisku. Viikot rintamalla olivat vieneet ajan ja paikan tajun. Sodan kovat äänet, pistävät hajut, kipu, nälkä ja väsymys olivat tehneet hevosesta alistuneen sotavoimien palvelijan, joka uskollisesti suoritti tehtävänsä päivästä toiseen tuntematta enää mitään. Nyt se kuuli talitinttien riemukasta laulua, haistoi ilmasta lupauksen tulevasta kesästä ja tunsi, kuinka kevätaurinko lämmitti sen lapoja. Mies kaivoi taskustaan pienen putkilon, josta hän valutti pienen valkoisen pillerin kämmenelleen. Jäljelle jäi enää yksi tabletti, ja sen hän sulloi takaisin asepuvun rintataskuun kuin aarteen. Sitten mies kahmaisi kädellään kourallisen lunta suuhunsa ja nielaisi kitkerän Pervitin-tabletin. *“Minä kasvatin ja koulutin sen varsan nuorena pojankloppina”*, mies alkoi yllättäen puhua. Hevonen hörästi korviaan. Se ei ollut pitkään aikaan kuullut kenenkään puhuvan normaalilla äänenpainolla. *“Ne veivät sen sillä aikaa kun olin suorittamassa eläinlääkäriopinnot loppuun. Ottivat kaikki hevoset sotaan, mutta eivät naapurista. Kuulemma kantakirjaoriita ei oteta ensimmäisten joukossa sotaan”*.

Mies kaivoi vapisevin käsin Työmies-askin povitaskustaan ja sytytti sätkän. Kitkerässä savuntuoksussa oli jotain tuttua. Hevosen mieleen välähti haalea muistikuva kotitalta. Isäntä tuoksui ihan samalta kuin nyt tuo vierellä kulkeva mies.

“Vaikka tämä olisi viimeinen tekoni, niin sinä pääset nyt kotiin. Tämä sota on nyt ohi meidän osalta”, mies puhisi sätkä hampaiden välissä. Hevonen tuuppasi miestä kevyesti turvallaan aivan kuin sanoakseen jotain. Mies heitti tupakan natsan lumeen ja pudotti sitten selkäreppunsa selästään. Hän kaivoi sieltä palan näkkileipää, mursi sen kahteen osaan ja työnsi toisen palasista hevosen turvan eteen ja laittoi toisen palan omaan suuhunsa. *“Kun isä kuoli keuhkotautiin, olin vasta vähän toisella kymmenellä. Minä sain vastuulle talon hommat, ja kun tamma kuoli, siinä oli nuorella miehellä keksimistä kuinka saada syyskynnöt tehtyä kun sitä varsaakaan ei voinut vielä auran eteen laittaa. Se oli hieno varsa. Kasvatin sen yksin ja opetin työntekoon”.* Sitten Pervitiinin piristämän eläinlääkärin puheen pulputus lakkasi yhtä nopeasti kuin se oli alkanut. Auringon kaarrettua taivaanrannassa myöhäiseen iltapäivään parivaljakko saapui Suomen ja Neuvostoliiton väliselle rajapyykille. Rajan kohta oli merkattu laakealla hakkuuaukealla ja keskellä aluetta jökötti kaksi puupylvästä, josta vasemmanpuoleinen oli maalattu punavihreäksi ja oikeanpuoleinen sinivalkoiseksi. Sinivalkoisen pylvään nokkaan oli joku laittanut pahasti sivulta painuneen venäläisen sotilaan kypärän. Hevonen tunnisti kyseisen paikan. Kun se ylitti rajan edelliskerran, lokakuinen taivas oli juuri alkanut pudotella syksyn ensimmäisiä räntähiutaleita. Ammuksia vetävien kärryhevosten ja ratsujen ylle oli laitettu valkoiset loimet, ja sotilaat marssivat valkoisissa lumipuvuissa hevosten rinnalla. Nyt ajatus valkoisesta lumipuvusta puistatti hevosta ja se ravisteli mielessään valkoisen loimen yltään. Yhtäkkiä mies riuhtaisi hevosen riimusta ja lähti etenemään umpilumessa hevosta vetäen kuin mielipuoli. *“Saatana!”*, huusi mies. Tunnelma muuttui hetkessä. Taluttajan yllättävä raivokkuus tarttui myös hevoseen, ja se alkoi ravata miehen rinnalla minkä kevätauringon pehmentämässä lumessa saattoi. Sodan ja väsymyksen rasittama mies ei kuitenkaan pystynyt kauaa pitämään rivakkaa tahtia yllä ja hänen otteensa kirposi riimusta. Hevonen ei kuitenkaan enää pysähtynyt vaan jatkoi etenemistään yhä kiihtyvällä ravilla. *“Eteenpäin! Eteenpäin!”*. hevonen hoki askeltensa tahdissa. Se näki jo mielessään kotitien, tutut peltovainiot ja rakkaan isännän seisomassa hevoshaan portin pielessä. Aivan yllättäen sen etujalka tömähti johonkin lumen alla olevaan kovaan. Hevonen horjahti ja lysähti äkisti polvilleen. Sekunnin sadasosassa ympäristön täytti valtaisa räjähdys, ja sitten maan peittyi jälleen punaiseen.

Nimimerkki: Miina